

संपादन

२०२०-२१

सहित्यातून व्यक्तिविकासाकडे

बिंब जरी बचके एवढे / परि प्रकाशासी त्रिभुवन थोकडे /
शब्दांची व्याप्ती / तेणे पाहे अनुभवावी ॥

स्पर्दन २०२१

मुखपृष्ठ : अक्षय कांबळे

मलपृष्ठ : खुशबू पाटील

टंकलेखन : किर्ती घाग
आश्लेषा राणे

साहित्य : सर्व शाखांतील आजी व माजी विद्यार्थी -
मराठी वाङ्मय मंडळ

संकलन : आश्लेषा राणे
अक्षय कांबळे

संपादक : डॉ. आकांक्षा गावडे

" अनंत अमुची ध्येयासक्ती, अनंत अन् आशा
किनारा तुला पामराला "

संपादकीय

अनंत अमुची ध्येयासक्ती ,अनंत अन् आशा |
किनारा तुला पामराला ||

कवीवर्य कुसुमाग्रजांच्या या काव्यपंक्तीं यावर्षी सातत्याने प्रत्येक पावलाला आठवताहेत. याचं कारण यावर्षी कोरोनाचा राक्षस आपल्या समोर उभा असतानाही आपल्या उपक्रमांना आपण गोठू दिलं नाही. उलट हे सर्व उपक्रम धबधब्याप्रमाणे प्रवाहीत होतच राहिले. दिवसागणिक जीवन जगण्याची ईच्छा प्रबळ होत गेली. आपल्यातील क्षमता अधिकाधिक मजबूत बनल्या.

विद्यार्थी मित्रांनो, मला खूप आनंद वाटतो, तो या गोष्टींचा की,वर्षभरात आपली प्रत्यक्ष भेट न होताही आपण शब्दांच्या माध्यमांतून नेहमीच भेटत राहिलो. कारण हे शब्द म्हणजे केवळ औपचारिकता नसून या शब्दांमध्ये हृदयीचे गुज सांगण्याची क्षमता आहे. याच शब्दांच्या माध्यमातून आपण आपल्या भूतकाळाशी संवाद साधून भविष्यकालीन पिढीला घडवत असतो.

आपणही या प्रतिकूल परिस्थितीत आपल्याला आलेले अनुभव लेखनीच्या माध्यमातून कागदावर उतरवले त्याबद्दल आपलं मनापासून कौतुक. आपली हृदयाची स्पंदनं त्यामुळे सर्वास ज्ञात झाली. मित्रांनो, स्पंदन या आपल्या हस्तलिखिताने यावर्षी सात वर्ष पूर्ण केली. यावर्षीच्या स्पंदनमध्ये आपण व्यक्त केलेले विचार हे वास्तवाचे भान राखणारे जाणवले. आपल्या विचारांमध्ये, अभिव्यक्तीमध्ये कलात्मकता जाणवली. यावर्षीच्या स्पंदनचे खास आकर्षण म्हणजे माजी विद्यार्थ्यांच्या साहित्याचा असणारा सहभाग. खरंच, स्पंदनचा आवाज कलेकलेने विकसित होताना पाहून मन प्रसन्न झालं.

आताचे २०२०-२१ हे शैक्षणिक वर्ष अनंत स्वरूपाच्या अभावांतून व नकारांतून वाटचाल करत आहे .आणि म्हणूनच स्पंदन मधील लेखनाच्या नादलहरी यावर्षी आपण तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून अनुभवणार आहोत.स्पंदनचे आजचे हे ऑन- लाईन प्रकाशन कविवर्य कुसुमाग्रजांच्या – अनंत अमुची ध्येयासक्ती या उपरोक्त काव्यपंक्तीची सार्थकता सिध्द करणारेच ठरेल.

तेव्हा मित्रांनो , आजच्या दिवशी एकच सांगावसं वाटतं, ते म्हणजे – आता थांबू नका, मागे फिरू नका, बदलत्या काळाच्या गरजेप्रमाणे वर्तन करुन विकासाच्या दिशेने वाटचाल करत रहा. आणि शब्दांच्या माध्यमातून व्यक्त होऊन पुढील पिढीसाठी दिपस्तंभ व्हा.

आपल्या उदंड लेखणीसाठी उदंड शुभेच्छा !

डॉ.आकांक्षा गावडे
(मराठी विभाग प्रमुख)

गद्य विभाग

कोरोना - आपण काय शिकलो ?

आत्ताची स्थिती पाहता, संपूर्ण जग हे आत्ता पूर्वपदावर येत चाललं आहे. हळूहळू सर्व सुरळीत होत आहे. जगाची विस्कळीत झालेली अर्थव्यवस्था आता पूर्वपदावर येतेय. हे सर्व का झालं? हे काय आत्ता आपल्याला नव्याने सांगायची गरज नाही. याचं कारण म्हणजे 'कोरोना'.

मला माहित आहे, आत्ता हा शब्द ऐकायला सुद्धा तुम्हाला कंटाळा आला असेल. आपण गेले आठ नऊ महिने घरी होतो. संपूर्ण जग हे एका क्षणी थांबले होते. सर्व व्यवसाय उद्योग शाळा दुकाने, हेच नव्हे तर मंदिरे सुद्धा बंद होती. कुठेच कोणाला फिरायची मुभा नव्हती. या सर्वांचे कारण म्हणजे कोरोना होता. कोरोना हा कोठून आला? कसा आला? हे तर सर्वांनाच माहित आहे. पण हा नेमका कोणामुळे निर्माण झाला? तर तो माणसांमुळेच. संपूर्ण जग हे यशाची वाटचाल करत आहे. मला माहित आहे आपण या विषाणूशी लढायला सक्षम आहोत. या विषयांवर अनेक देश औषधे शोधत आहे आपण या विषाणूशी अजूनही लढतोय. मला खात्री आहे आपण सर्वजण एक दिवशी यशस्वी होऊ. कोरोना मुक्त होऊ. पण हे सर्व होत असताना जरा आपण मागे जाऊया म्हणजे सुरुवातीला जेव्हा हा विषाणू आला त्या कालावधीत जाऊया या सर्व धावपळीत कोरोना कडून आपण काय शिकलो ते बघूया.

गेले काही महिने सर्वांची मनस्थिती ठीक नव्हती. मनामध्ये एक वेगळीच धाकधूक होती. आता काय होईल ? पुढे काय होईल ? असे अनेक प्रश्न होते. भीती, दुःख, निराशा यामुळे मन सैरावैरा झाले होते. या सर्वांमध्ये आपण या काळात बरंच काही अनुभवले आणि शिकलो. लोकांची एकमेकाशी भेट होत नव्हती कोणाचेच कुणाकडे येणे-जाणे होत नव्हते. कोरोनाच्या भीतीमुळे प्रत्येक माणूस हा प्रत्येक माणसाला घाबरत होता. म्हणजे मला माहित आहे आपण आपली काळजी घेतली पाहिजे व सर्व नियमांचे पालन केले पाहिजे पण हे सर्व होत असताना कुठेतरी माणूस हा आपल्या माणसापासून लांब जात होता मनानेसुद्धा आणि शरीराने सुद्धा त्यामुळे माणुसकी कुठेतरी हरवत होती. आता हेच बघा ना कोरोना रुग्णावर उपचार करणाऱ्या डॉक्टरांना त्यांना त्यांच्या चाळीत किंवा परिसरात घेत नव्हते हे किती वाईट ना ! त्यामुळे कोरोना ने आपल्याला एक वेगळे जग दाखवले, वाईट सुद्धा आणि चांगले सुद्धा. असे वाईट प्रसंग होत असताना त्यातून आपल्याला एक चांगला विचार समजला. तो म्हणजे 'माणुसकीचा'. माणुसकी आपण कुठेतरी जपली पाहिजे. सर्वांचा विचार केला पाहिजे. अशा या सर्व

वातावरणात काही चांगल्या गोष्टी सुद्धा घडत होत्या. आता तुम्ही विचारालं कोणत्या चांगल्या गोष्टी? चला मग बघू या.

कोरोनाच्या परिस्थितीत अनेक जण बेरोजगार झाले होते अनेक कुटुंब कोलमडून पडली होती. पण या परिस्थितीत सुद्धा मनाने व विचाराने सक्षम असणाऱ्या माणसांनी यात सुद्धा मार्ग शोधला. अनेक लोकांनी या काळात छोटे छोटे घरगुती व्यवसाय व उद्योग सुरू केले या सर्वांला आत्ताच्या तांत्रिक युगाची जोड मिळाल्यामुळे अनेकांची प्रगती झाली. कोरोनाने आपल्याला मनाने ताठ व विचारांनी दृढ राहायला शिकवले. या काळात आपल्याला अनेक गोष्टी शिकायला मिळाल्या.

कुटुंबातले आपलेपण आपल्याला नव्याने उमजले. छोट्या छोट्या गोष्टीतला आनंद कळाला. आपल्या कुटुंबासोबत आपल्याला काही अविस्मरणीय क्षण अनुभवायला मिळाले. कोरोनाने आपल्याला कुटुंब म्हणजे काय, हे नव्याने सांगितले. विद्यार्थ्यांची शाळा सुरू नाही आहे, तरीसुद्धा विद्यार्थीही त्यांचा अभ्यास जोमात करत आहे. याचं कारण म्हणजे इंटरनेट मोबाइल या आधुनिक सोयीमुळे त्यांचा अभ्यास सुरळीत चालू आहे. मुलांनासुद्धा तांत्रिक युगातील नवीन गोष्टी समजल्या. सर्वीकडे अशी परिस्थिती असताना सुद्धा माणसाने काही नवीन पायांनी साऱ्या जगाशी संपर्क साधला. हे सर्व होत असताना आपल्याला मदत करणारे डॉक्टर, पोलीस, सफाई कामगार व असे अनेक कर्मचारी यांचे आपल्याला असामान्य कर्तृत्व पाहायला मिळाले. त्यांच्याविषयी आपल्या मनात एक वेगळाच आदर व आदर्श निर्माण झाला. या सर्व कठीण परिस्थितीतही त्यांनी आपल्याला वेळोवेळी मदत केली. आज ही परिस्थिती पूर्वपदावर येत चालली आहे यात त्यांचा खूप मोठा सहभाग आहे. कोरोना ने आपल्याला या दैवतांची ओळख करून दिली.

कोरोनामुळे सारे जग थांबले होते. पण आपल्या सर्वांच्या एकजुटीमुळे आता सर्व सुरळीत होत आहे. कोरोना ने आपल्याला माणुसकी, आत्मविश्वास, आधुनिक नवे विचार, आपलेपणा व स्वतःला स्वतःची वेगळी ओळख करून दिली. आत्ताचे हे जग सर्व बदललेल आहे. या बदललेल्या युगात आपण सुद्धा नव्याने सहभागी होऊन आपण आपल्या देशाची व आपली प्रगती करूया. या संकटाला आपण एकत्र समोर जाऊया व यशस्वी होऊया.

-अनिकेत अशोक लिगम

११ वी / अ

ऑनलाईन शिक्षण

ऊन्हाळ्याची सुट्टी संपली आणि पावसाळा सुरू झाला.... नवीन दप्तर, कपडे, छत्री आणि सगळीच उत्सुकता. हे होतं सगळं लहानपणीची शाळा सुरू होताना आलेला अनुभव. ते सगळं नवीन होतं म्हणून मनात येत असलेली भिती, आई शाळेत सोडून जात असताना येत असलेलं रडू , पोटात येणारे गोळे आणि तोंडावर घाम... तेव्हा सगळेच लहान आणि सगळेच नव. पण मात्र आता दररोज शाळेत न जाता घरात सगळे शिकताहेत. कसं ?.....ऑनलाईन.

ऑनलाईन खरेदी ,ऑनलाईन मार्केटिंग हे आधी ऐकलं होतं पण ऑनलाईन टिचींग हे नविनच होतं. हे जेव्हा ऐकलं आणि हे असं करायचं म्हणजे लहानपणी आलेला पोटातला गोळा आला की परत पोटात . कसं करायचं ? व्हिडीओ कॉल ? कॅमेरा ऑन ठेवावा लागेल ? आता हे आधी वापरलं नव्हतं म्हणून जितकी उत्सुकता तितकेच प्रश्न आणि भिती.

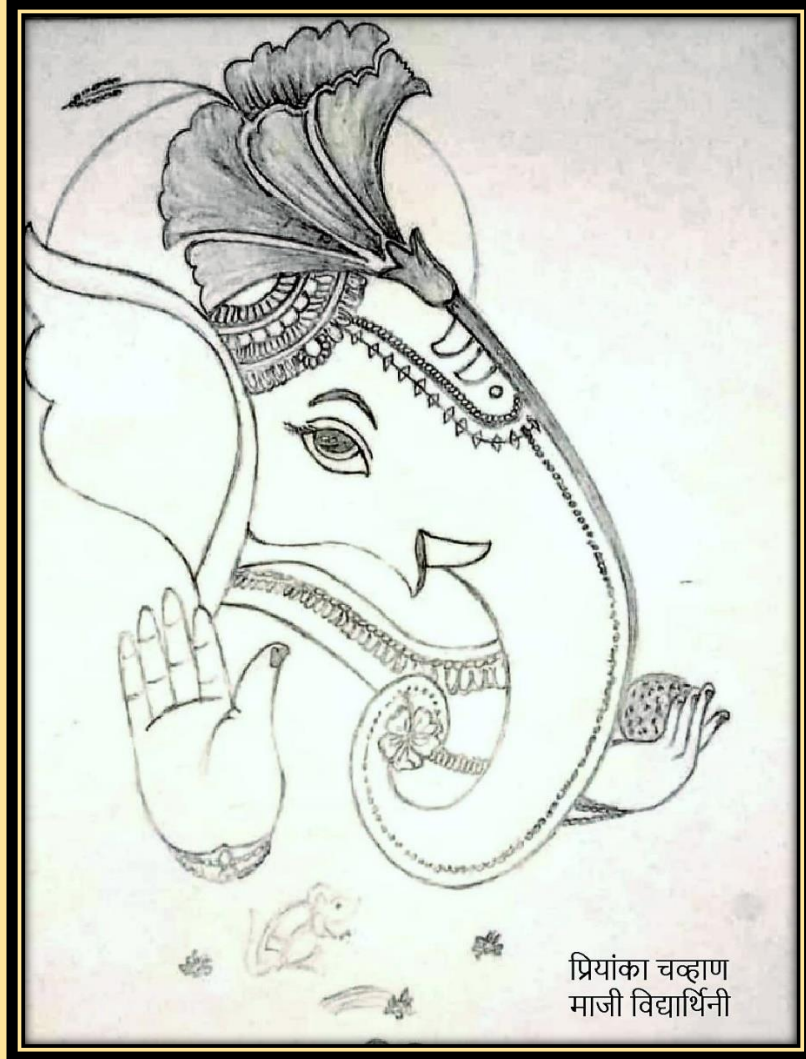
इतकी आधुनिकता भारतात इतक्या लवकर आली, कारण काळाची गरजच होती तशी. कोरोना विषाणु मुळे सामाजिक अंतर ठेवून शिक्षण चालू झालं.

ऑनलाईन हा तर एक वरदानच ठरला कारण शिकण्यात कसली बाधा नाही आली. घरात बसून शिकणं, नवीन पण खुप सोपं. ना येण्या जाण्याची धावपळ ना कसला त्रास. फोनला रिचार्ज करा आणि ऑनलाईन लेक्चर जॉइन करा. सुरुवातीला तर कॅमेरा ऑन ठेवून लेक्चर अटेंड केलेत पण हळूहळू तेही बंद. घरीच बसून लेक्चर घरातच बसून अभ्यास आणि परिक्षा पण! इतक्या लवकर सगळं झालं, वर्ष पालटलं आणि गरज म्हणून वापरलेली आधुनिकता आता मात्र कंटाळवाणी वाटू लागली.

शिक्षकांचे चेहेरे बघून शाळेत, महाविद्यालयात बाकावर बसून शिकण्याची सवय आता अस्वथ करून ठेवते. आता हे ऑनलाईन नको ऑफलाईन हवय. आधुनिकतेने अनुभव आणि ज्ञान खुप दिलं वेळेलाही खुप उपयोगी पडली ऑनलाईन शिक्षण पद्धती. भविष्यातली पद्धत लवकर वापरायला मिळाली आणि खुप काही शिकायला मिळालं, खुप फायदेही झालेत पण खरी मजा बाकावर बसून शिकण्यात आहे. आताच्या काळात ऑनलाईन शिक्षण पद्धत हे तर वरदानच ठरलं कारण विद्यार्थ्यांना कृत्रीम पद्धती हाताळता यायला लागल्या आहेत. काम करत असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी तर लेक्चर कामत पण अटेंड करण्याची सुलभता आणि लवचिकता मिळाली.

शिक्षण क्षेत्रात पडलेले हे पहिले पाऊल. आधुनिकतेकडे जात असलेल्या आपल्या भारत देशाला आणि नवीन पिढीला याच कृत्रिम शिक्षण पद्धतीचा दिलासा या टाळेबंदीत झाला आणि काळाच्या गरजेनुसार ऑनलाईन शिक्षण पद्धत खुप फायदेशीरही ठरली.

- अक्षय स.कांबळे
(द्वितीय वर्ष कला)

प्रियांका चव्हाण
माजी विद्यार्थिनी

‘आत्महत्या’ - धाडस की कमकुवतपणा?

‘आत्महत्या’ हा शब्द ऐकला की भीती वाटते. प्रश्न पडतो की आत्महत्या करणारे एवढी हिंमत आनतात कुठून ? म्हणजे आता आपण आत्महत्या केली की आपलं संपूर्ण आयुष्य संपणार आहे आपण मेल्यानंतर आपल्या आई – वडिलांच काय ? जे आपल्यावर जीवापाड प्रेम करतात त्यांच काय होईल ? आपण मेल्यानंतर हा प्रश्न त्यांना पडत नसेल का ? एका क्षणात आपलं पूर्ण आयुष्य संपणार याची भीती नाही वाटत का त्यांना? खरतर हा प्रश्न खूप गहन आहे. काही वेळेला विचार करायला गेलो की अस वाटत ती व्यक्ती एवढ्या डिप्रेशन मध्ये गेलेली असते की त्या व्यक्ती समोर आत्महत्या करण्याशिवाय कोणताच पर्याय उरत नाही. म्हणून त्याला आपल्या घरातल्यांचा ही विचार येत नसावा.

पण कधी कधी बघायला गेलो तर त्या व्यक्तीला आत्महत्या करण्यासाठी आपला समाज आणि त्याचा घरचेच कारणीभूत असतात त्यामुळे त्या व्यक्तीला स्वतःच्या घरच्यांचा ही विचार येत नसेल ज्यावेळेला आपल्याला अस वाटतं, आपल्या सोबत खंबीरपणे उभ राहायला कोणीच नाही, त्यावेळी ती व्यक्ती पूर्णपणे मनाने खचते आणि त्यावेळी मनाने पूर्णपणे खचलेली व्यक्ती आत्महत्या करण्यापलीकडे काहीच करू शकत नाही.

पण आपल्या समाजात आपल्या आजूबाजूला असेही माणस आहेत की जे शिक्षणात अपयशी ठरले किंवा प्रेमात अपयशी ठरले की आत्महत्या करतात . हे सगळं ऐकल की विचार येतो एवढं धाडस येत कुठून यांच्यात? स्वतःचा जीव स्वताच्या हाताने संपवायचं? .

मग जर खरचं यांच्यात एवढं धाडस आहे, तर मग हेच धाडस घेऊन ते प्रत्येक गोष्टीची नव्याने सुरुवात का नाही करत? का कमकुवत होऊन आत्महत्या करतात? नव्याने प्रयत्न करण्यापेक्षा त्यांना आत्महत्या करण्यामध्ये जास्त धाडस वाटत का? जर खरचं तुमच्यात एवढी हिंमत आहे तर कोणी आपल्यासोबत नसताना तीच हिंमत घेऊन नव्याने उभे का नाही राहत? आशी भित्र्या माणसासारखी माघार घेऊन, शूरविरासारख, न खचता पुढे जाऊन लढा. आत्महत्या करणं म्हणजे आलेल्या संकटातून पळ काढण्याचा एकमेव मार्ग . खरच आत्महत्या करणं हा कमकुवतपणाच आहे. आणि आलेल्या सगळ्या संकटांना समोर जाऊन पुन्हा एकदा नव्याने सुरुवात करणं म्हणजेच धाडस.

- किर्ती घाग
(द्वितीय वर्ष कला)

कोरोनामुळे हरवलेली / गवसलेली माणुसकी

‘कोरोना’ नुस्ता शब्द जरी ऐकला तरी तळपायाची आग मस्तकात जाते, कारण गेले ११ महिने आपण याचमुळे त्रासलेले आहोत पण एकदा तरी आपण स्वस्थ बसून कधी नीट विचार केलाय का? की कोरोना महामारीने नकळत आपल्याला अशा गोष्टीबद्दल कळवलं ज्याचा आपण आपल्या दैनंदिन आयुष्यात कधी विचार केला नसेल .

या महामारीने भरपूर गोष्टींचा उलगडा केला. आपल्या आजूबाजूच्या लोकांना जाणून घेण्यास मदत केली हल्ली आपण नेहमी ऐकतो “कोरोना ने माणसं दगावलीत”, म्हणजे नक्की काय? जेव्हा हा विषय निघतो एक विषय नक्की मांडावासा वाटतो तो म्हणजे गावगाडा. जेव्हा लॉकडाऊनला सुरवात झाली होती तेव्हा पोटापाण्यासाठी शहरात आलेली मंडळी भेटेल त्या सोईने गाव गाठत होते. शेवटी गोष्ट जीवाची होती तेव्हा गावकऱ्यांनी चाकरमान्यांसाठी गावाकडच्या वाटा बंद केल्या. तेव्हा गावकऱ्यांना याचा विसर पडला की जो आलाय तो आपलाच बंधू आहे. ज्याने आपल्याला गेल्या अवकाळी पावसाच्या फटक्यातून सावरलेलं. काही गावकऱ्यांनी लोकांना येण्यास परवानगी दिली देखील, पण गावापासून काही दिवस वेगळ्या ठिकाणी राहण्यास सूचना केली. बरं ती पाळून सुध्दा लोक त्यांच्याशी कैदी असल्यासारखे वागू लागले.

हल्ली आपण आपल्या एखाद्या मित्रास किती सहज म्हणतो ‘ अरे तुझा भाऊ आहे ना इथे ’ पण तोच भाऊ जेव्हा तुम्ही कोरोनाच्या प्रभावातून सुखरूप घरी आल्यानंतर सुध्दा दहा हात लांबुनच ओळख दाखवतो तेव्हा कोरोनामुळे हरवलेली माणुसकी दृष्टीत पडते.

‘हा कोरोना म्हणजे फार मोठी किमया’ जर हे विधान मी केलं तर लोक मला वेड्यात काढतील. पण हो हे तितकंच खरं आहे की कोरोना म्हणजे खरंच फार मोठी किमया, कारण यानेच माणसांच्या दोन बाजूंची ओळख आपणास करून दिली. कितीही झालं तरी आपला जीव आपणास नक्कीच प्यारा म्हणूनच ज्या गावकऱ्यांनी गावच्या वाटा बंद केल्या त्यांनीच पुढे समजून उमजून त्या वाटा चाकरमान्यांसाठी खुल्या केल्या. पोटापाण्याच्या विषयासाठी जे शहराकडे गेलं होतं. उद्योगधंदे बंद झाल्यावर त्यांच्या पोटाचा प्रश्न गावकऱ्यांनी सोडवला जो मित्र आपल्या पासून दहा हात दूर चालत होता तेव्हा आपल्या मागे तोच आपल्या घरातल्यांची काळजी घेत होता.

एकमेका सहाय्य करू |

अवघे धरू सुपंथ ||

या काव्याची प्रचिती कोरोना काळामध्ये आली. बऱ्याच लोकांचे नव्हे, सगळ्यांचेच उदयोग-धंदे बंद होते, पण भूक कोणाला एकते? अशा प्रतिकूल परिस्थितीत बऱ्याच उदयोगपतींनी लोकांसाठी शिबीर आयोजित केली. काहींनी आपल्या जवळच्या माणसांना आर्थिक मदत केली. आणि सुखरूप इथवर आणले.

लोक म्हणतात ' कोरोनामध्ये माणुसकी हरवली', नाहि रे ! माणुसकी कुठेच हरवलेली नव्हती, नाही. फक्त आपल्याला तिचा विसर पडला होता. आपण आपल्या आयुष्यात स्वतःला इतके गुरफटून घेतले होते की आपल्या आजूबाजूच्या लोकांना आपण ओळखू शकलो नाही. या महामारीने आपणास त्यांची जाणीव करून दिली. आपल्या लोकांना समजण्यास, त्यांना वेळ देण्यास संधी दिली. आणि लोकांनी देखील दाखवून दिले की, कितीही मोठी संकटे आली तरी आम्ही एकत्र आहोत .

- हेमंत संजय कंक
(तृतीय वर्ष, शास्त्र)

मुंबईची सहनशक्ती

जगभरातील प्रत्येक माणसाच्या स्वप्नाची नगरी म्हणजे ' मुंबई '. महाराष्ट्र या राज्याची राजधानी म्हणून प्रसिद्ध असलेली हि मुंबई लाखो लोकांच्या स्वप्नांना एक नवे पंख देते.

आयलँड ऑफ बॉम्बे, ओल्ड वूमन्स आयलँड, परेल, कुलाबा, माहीम, वरळी, माझगाव असे सात बेट एकत्र येऊन हे सुंदर शहर निर्माण झालं. विश्वामध्ये प्रसिद्ध अशा या शहराने इतिहासात आपलं नाव सुवर्ण अक्षराने कोरलं आहे. भारताच्या आर्थिक व व्यावसायिक उत्पन्नाची राजधानी असलेल्या या शहराने जगाला रतन टाटा , उदय कोटक आणि असे बरेच लक्षाधीश आणि अब्जाधीश दिले आहेत. मुंबईत स्थायिक असलेली 'धारावी' हि आशिया खंडातील सर्वात मोठी झोपडपट्टी आहे.

मुंबई शहर मराठी माणसाचं असलं तरी इथल्या प्रत्येक माणसांनी सर्व जाती धर्मांच्या लोकांचं आपुलकीने स्वागत केलं आणि त्यांना व त्यांच्या संस्कृतीला स्वीकारलं. अशा या जगाला आकर्षित करणाऱ्या शहरावर बरेच अतिरेकी हल्ले केले गेले. विरार, सांताक्रूझ, कांदिवली, घाटकोपर इत्यादी मुंबई शहरातील स्थानकावर आर.डी.एक्स बॉम्बचे हल्ले झाले होते, तरी इथले लोक घाबरून घरी न बसता हिम्मतीने व स्थिरपणे बऱ्याच संकटांना सामोरे गेले .

भारतात आजपर्यंतचा सर्वात मोठा आतंकवादी हल्ला 'मुंबई' या शहरात २००८ या वर्षी झाला होता. मुंबईत असलेल्या गेट वे ऑफ इंडिया, ताज महाल पॅलेस , लिओपोल्ड कॅफे , नरिमन हाऊस, काम हॉस्पिटल, हॉटेल ओबेरॉय, ट्रायडंट आणि छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनल्स इथे बॉम्बब्लास्ट आणि गोळीबार करण्यात आले होते. २६/११ च्या त्या हल्यात लोकांनी आपले सखेसोयरे गमावले होते. हेमंत करकरे, अशोक कामटे, विजय साळसकर, तुकाराम आंबोळे इत्यादी पोलिसांना वीर मरण आले. त्या दिवशी मुंबई भीतीने थरकून जरी गेली असली तरी दुसरा दिवस उगवताच इथल्या प्रत्येक माणसाने धाडस करून पुन्हा कामाला सुरुवात केली. या हल्ल्यात जखमी झालेल्या लोकांसाठी मदतीचा हात पुढे केला. मुंबई शहरातील लोकांनी मानवी आपत्तीलाच नव्हे तर नैसर्गिक आपत्तीला सुद्धा खंबीरपणे सामोरे जाऊन आपली सहनशक्ती दाखवली आहे.

मुंबई नेहमीच पावसाळ्याचा आनंद अगदी एका वनात नाचणाऱ्या मोरासारखा घेते. तरी २००५ या वर्षी जुलै महिन्यात मुंबईलगतच्या अरबी समुद्राला भरती आली आणि मुसळधार पावसामुळे हे शहर पाण्यात बुडालं. रेल्वे स्थानक, रस्ते, ऑफिसेस, इमारतींमध्ये पाणी भरले होते. लोकांना घरी

जाण्यासाठी मार्ग सापडत नव्हता कारण मुंबईची लाईफलाईन 'लोकल ट्रेन' आणि 'बेस्ट' सर्व्हिसेस बंद पडले होती. तरी लोकांनी धाडस करून आपल्या घरी जाण्यासाठी मार्ग शोधला आणि रस्त्यावर पाणी असून सुद्धा चालत घरी जाण्याचा निर्णय घेतला. रस्त्यावरील लोकांनी व स्थानिक रहिवाश्यांनी लोकांना मदत करून खाण्याचे पॅकेट्स उपलब्ध करून दिले व मदत म्हणून काहींनी अनोळखी लोकांना सुद्धा आपल्या घरी आसरा दिला. या सगळ्यात काही वाहतूक चालकांनी लोकांना घरी पोहचवण्यासाठी आर्थिक फसवणूक केली, तरी लोकांनी सर्व सहन करून त्या संकटाला सुद्धा मात दिली व परत पुन्हा नव्याने सुरुवात करून मुंबईतील लोकांच्या सहनशक्तीचं उदाहरण सर्व जगासमोर ठेवले

कोविड १९ अशा भयंकर वादळाला सुद्धा सामोरे जाण्याचं धाडस इथल्या लोकांनी केलं आहे. कोविड या आजारावरून मुंबईत शाळा, महाविद्यालये, उद्योगधंदे तसेच सर्व लहान-लहान व्यवसाय हि बंद करावे लागले. यामुळे गरिबांचे खाण्यापिण्याचे बरेच हाल झाले. अशा या बिकट परिस्थितीतही मुंबई डगमगली नाही व खंबीरपणे उभी राहिली. ठिकठिकाणी लोकांनी स्वखर्चाने गरजवंतांसाठी जेवणाची व पाण्याची सोय केली जेणेकरून कोणी उपाशी राहू नये. केंद्रसरकार, राज्यसरकारच्या लॉकडाऊन च्या निर्णयाला विरोध न करता इथल्या लोकांनी त्यांना व पोलीस कर्मचाऱ्यांना सहकार्य केले व घरातून बाहेर न पडता या आजाराचा प्रसार बऱ्यापैकी थांबवला. एवढंच नाही तर या धावपळीच्या जीवनात कुठेतरी लपून गेलेली त्यांची कला पुन्हा आत्मसात केली .

या कोविडच्या महामारीमुळे कित्येक लोकांची नोकरी गेली परंतु निराश न होता त्यांनी त्यांच्या कलेचा वापर करून लहान मोठे व्यवसाय सुरु केले व कोणत्याही परिस्थितीत आत्मसमर्पण न करता बऱ्याच बदलांचा स्वीकार करून बिकट परिस्थितीला आणि संकटाला समोर जाण्याचं धाडस दाखावलं.

मुंबई या शहराने व इथल्या लोकांनी बऱ्याच वाईट परिस्थितीला तोंड दिले आहे व त्याचबरोबर इथल्या प्रत्येक माणसाने या शहराचा आनंद सुद्धा घेतला आहे. कितीही मोठी संकटे आली तरीही या संकटांमधून मार्ग काढण्याची ताकद मुंबईतील लोकांमध्ये आहे. त्यांच्या याच धैर्यामुळे कधी अतिरेकी हल्ल्यांचा परिणाम मुंबईतील लोकांवर जाणवला नाही आणि त्यामुळे मुंबई कधीच थांबली नाही.

यातून एकच दिसते की मुंबईच्या लोकांसाराखी सहनशक्ती हि जगात कुठेही शोधूनही सापडणार नाही.

- साक्षी संजय गोसावी
(द्वितीय वर्ष, शास्त्र)

कोरोना आणि माणुसकी

‘कोरोनामुळे आपण माणुसकीला विसरतोय काय’? असं विषन्न करणारं चित्र देशात अनेक ठिकाणी दिसतंय. ज्याला कोरोनाची बाधा झाली त्याला वाळीत टाकण्याचे, तो बारा झाला तरी त्याच्या पासून दूर राहण्याचे, त्याच्याकडे सहानुभूतीने पाहण्याऐवजी दुर्लक्ष करण्याचे, कोरोना झालाच नाही अशा रुग्णांना सरकारी व खाजगी रुग्णालयात अत्यावश्यक औषोधोपचारासाठी प्रवेश न देण्याचे प्रकार दिवसेंदिवस इतके वाढत आहेत कि माणूस अधिकाधिक निर्दयी होत असल्याचे प्रत्ययास येत आहे .

संपूर्ण जग सध्या कोरोनाच्या कचाट्यात सापडले आहे. अनेक देशांमध्ये रुग्णांची संख्या दिवसेंदिवस वाढत आहे. जगभरातील अनेक देशांमध्ये अजूनही लोकडाऊन सुरु आहे. भारतात देखील हीच स्थिती आहे. भारताचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी देशाला संबोधित केले आणि हे कधी न पाहिलेले संकट असल्याचे म्हटले. याचबरोबर त्यांनी भारतासाठी कोरोना हि उत्तम संधी असल्याचे देखील नमूद केले आहे. या जगात प्रत्येक गोष्टीला एक चांगली आणि एक वाईट बाजू असते. कोरोनाचे देखील असेच काहीसे आहे. आपत्ती तुम्हाला खूप काही शिकवते असं म्हणतात. आणि तेच कोरोनाच्या संकटाने केलंय. कोरोनाने जगभरात लाखो लोकांना वेठीस धरलं खरं, पण कोरोनाने सर्वांना अनेक गोष्टी शिकवल्या देखील आहेत. सर्वांची जगण्याची पद्धतच कोरोनाने बदलून टाकली आहे. जगभरातील लोकांच्या विचारसरणीवर देखील या संकटाने बराच फरक पडला आहे. असा आजारही कोणाला काही शिकवून जातो या वाक्याचे अनेकांना आश्चर्य वाटेल आणि काहींना राग देखील येईल, पण तरीही हा विचार एकदा तरी करायलाच हवा. अशाच काही गोष्टी ज्या कोरोनाने शिकवल्या त्यांच्यावर नजर टाक्यात.

गेल्या शंभर दिवसांपासून थैमान घालत आलेल्या या कोविड-१९ विषाणूंनी आजतागायत जगभरातील पाच लाखांपेक्षा अधिक लोकांचा बळी घेतला आहे आणि हे आकडे रोज हजारोंनी वाढत आहेत. त्यातच या विषाणूला नष्ट करणारी लस किंवा औषधे रुग्णांच्या इलाजासाठी उपलब्ध होण्यास कमीतकमी वेळ लागण्याची शक्यता होती. या विषाणूची लागण न होण्याची दक्षता घेणे हाच सर्वोत्तम उपाय असल्याचे जगाने मान्य केले आहे, व त्याप्रमाणे प्रत्येकजण काळजी घेत असल्याचे बघायला मिळत आहे. आपल्यामुळे इतरांचा व इतरांमुळे आपला जीव धोक्यात येऊ नये, हे सर्वांनी लक्षात घेतले पाहिजे. या जबाबदारीच्या जाणिवेतून स्वतःला स्वखुशीने घरातच रोखून धरणे, हेच या महामारीने निर्माण

केलेल्या आपत्तीत प्रत्येकाचे कर्तव्य आहे. हीच खरी माणुसकी असणार आहे. प्रत्येक व्यक्तीने स्वतःची व दुसऱ्यांचीसुद्धा काळजी घेतली पाहिजे. कोरोनाचा काळात माणुसकी हरवून नाही, तर सर्वांनी एकजुटीने राहिले पाहिजे. या विषाणूच्या जीवघेण्या दहशतीमुळे रात्रीही न झोपणारी शहरं आज दिवसादेखील ओस पडली .प्रत्येकजण आपापल्या घरात स्वतःला जगापासून दूर ठेवण्यात व बंदिस्त राहण्यातच सुरक्षित मनात आहेत. प्रत्येकाला आपला जीव व परिवार सर्वात प्यारा असल्याकारणाने सगळ्यांनी स्वखुशीने स्वतःला परिवारासह लॉकडाऊन केल्याचे दिसते. एकीकडे स्वतःचे आरोग्य व जीव सुरक्षित ठेवण्यासाठीचा हा खटाटोप होत असताना दुसरीकडे काही असेही आहेत, जे दुसऱ्यांना सुरक्षित ठेवण्यासाठी स्वतःचा जीव धोक्यात घालून लोकांसाठी सेवा करताना दिसत आहेत. डॉक्टर्स, नर्सेस, हॉस्पिटल व मेडिकल कर्मचारी, पोलीस, प्रसारमाध्यमातील लोक, सफाई कामगार, अत्यावश्यक सेवा देण्यासाठी कार्यरत कर्मचारी आणि अनेकविध सेवाभावी संस्था यांचे कार्यकर्ते ही जोखीम पत्करून कोरोनाविरुद्धच्या लढ्यात योगदान देत आहेत. त्यांना आपल्या सुरक्षेची व प्राणांची पर्वा नाही का ? तर नक्कीच आहे , पण त्यांच्यासाठी सेवाधर्म सर्वोच्च आहे. आणि म्हणूनच अशा भयावह व धोकादायक वातावरणातदेखील त्यांनी जाणीवपूर्वक स्वतःला कोरोनाचा प्रादुर्भाव रोखण्याच्या कामासाठी झोकून दिले आहे. हे माणुसकीच्या दृष्टीने आनन्यसाधारणचं नव्हे तर श्रेष्ठ आहे. सर्वांनी माणुसकी हरवून नाही तर जपून ठेवली पाहिजे. अशा संकटाच्यावेळी प्रत्येकाने प्रत्येकाला मदत केली पाहिजे व काळजी घेतली पाहिजे.

कोरोनामुळे आर्थिक मंदी आलेली आहे. आपली जगण्याची पद्धतसुद्धा बदलली आहे. आपण एकजुटीने राहण्याऐवजी आपण ज्या व्यक्तीला कोरोनाची लागण झाली आहे त्या व्यक्तीला आधार देण्याऐवजी त्यांपासून लांब पळत आहोत. त्या व्यक्तीला एकटं टाकत आहोत . ह्या गोष्टीमुळे त्या व्यक्तीला अधिक त्रास होऊ शकतो, त्यामुळे आपण सर्वांनी समजून घेऊन त्या व्यक्तीला आधार दिला पाहिजे आणि मानसिक बळ दिलं पाहिजे.

या लेखामार्फत मी सर्वांना विनंती करते कि आपण सर्वांनी ज्या व्यक्तींना कोरोनाची लागण झालेली असेल त्यांना निट समजून सांगितले पाहिजे व त्यांची काळजी घेतली पाहिजे, त्यांच्या सोबत राहिलं पाहिजे व सदैव मानवतावादाचे आचरण केले पाहिजे.

- श्रुती किरण भिसे
(प्रथम वर्ष - कला)

पद्य विभाग

राजभाषा मराठी

माझ्या मराठी भाषेचे काय गाऊ गुणगान |
आज साजरा करू मराठी राजभाषा दिन ॥ध्रु ॥

काय सांगू माझ्या मराठी भाषेची महती |
सातासमुद्रापार आहे तिची ख्याती ॥
भाषा वैभवात आहे हो जगती महान ॥१॥

संत ज्ञानेश्वर, संत नामदेव, संत जनाबाई |
कुसुमाग्रज, गडकरी, कवी बहिणाबाई ॥
मराठी साहित्यातील हे रत्न महान ॥२॥

वेलांटी, काना, मात्रा आणि आकार, ऊकार |
साज शृंगारासह वस्र नेसली नऊवार ॥
जणू शोभती सौंदर्याची खाण ॥३॥

माझ्या मराठी भाषेचे काय गाऊ गुणगान |
आज साजरा करू मराठी राजभाषा दिन ॥ध्रु ॥

- श्वेता सुर्यकांत खांबे
(तृतीय वर्ष, कला)

उमेद

स्वप्न तुटतात तेव्हा
आवाज होत नाही.
खूप खोल रुजवलेलं
आकार घेत नाही.

भरून येतं आभाळ
रीत होत नाही.
निद्रेविना रात्रींचा
अंत होत नाही.

यशासोबत सांगाती अनेक
अपयशाला सोबत नाही.
जगरहाटी अशीच चाले
त्याला इलाज नाही.

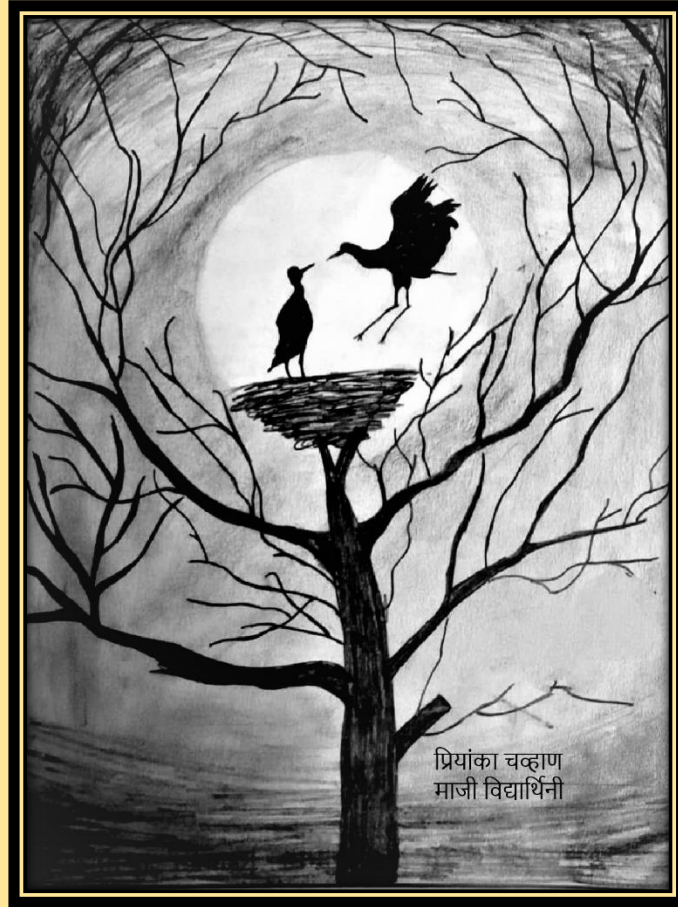
अशा अवेळी काय करावे
दगडावरचे फुल व्हावे.
अंधारल्या दाही दिशा
अंतःदीप बनून उजळावे.

काळोखाच्या रात्रींनाही
पहाटेची किनार यावी.
स्वप्नांच्या राखेमधूनही
फिनिक्स प्रमाणे झेप घ्यावी.

फिस्कटला डाव तरीही
हिंममत मात्र तीच आहे.
भरून येऊदे आभाळाला
मीच माझी वीज आहे.

पराजय तोवर नसतो
जोवर उमेद जिवंत आहे,
नियतीच्याही प्रेमात पडावे
असा खेळ अजून बाकी आहे...

- अंशु
(माजी विद्यार्थिनी)

इडियट बॉक्स – टीव्ही

इतरांचे माहित नाही
पण मी माझे सांगतो,
इडियट बॉक्स आवडतो
मी त्याच्या सोबत रमतो.

मी शिकलो भावना
बघून कलाकारांकडे,
प्रत्येकाने ठरवावे हा
वळवावा कसा बुद्धीकडे.

व्यक्तिमत्त्वाचा क्लास नाही
पण इथून शिकलो माणुसकी,
कळतात जगाच्या वेगळ्या कला
उमगतात खोटी नाती फसवी.

स्टूपिडीटीच्या जगात
आहे ही कला नवी,
एंटरटेनिंग च्या जगात
इडियट बॉक्स असतो टीव्ही.

-जतिन कविचंद झोडापे
(द्वितीय वर्ष कला)

अध्या वाटेवर

आकर्षित होतो त्या व्यक्तीकडे,
जी पुढे जाऊन आपल्याला त्रास देणार असते...

प्रेम करतो त्या व्यक्तीवर, तेही अतोनात,
जी पुढे जाऊन आपल्यालाच विचारते 'का केले एवढे माझ्यासाठी'???

सर्व काही करतो आपण सगळ्यांच्या विरोधात जाऊन, फक्त त्या व्यक्तीसाठी,
पण तीच व्यक्ती कधी आपली होत नाही...

सगळे त्रास सहन करतो आपण, फक्त आणि फक्त त्या व्यक्तीसाठी
पण तीच सोडून जाते आपल्याला अध्या वाटेवरती...

-श्वेता चंद्रकांत यंकुळे
(द्वितीय वर्ष कला)

विजेता

घेऊन पायात चप्पल फाटकी
चिकटलेले ते न्यूनगंड झटकी.
निघाला असा तो म्हणत
'होईन पुन्हा विजेता मी'....

झाला सर्व अभ्यास
मगच घेतला श्वास.
आता पारितोषिकाची लागली आस
'होईन पुन्हा विजेता मी'....

झाली सुरु स्पर्धा
गेला तिकडेच दिवस अर्धा.
प्रश्न आला पुन्हा!
होईन पुन्हा विजेता मी.....?

होती ही वेळ दुसरी
पहिलीच वेळ होती हसरी.
जिंकलो होतो प्रथमच
तसाच होईन ना पुन्हा विजेता मी ?

निकाल लागला, जिंकले मात्र दुसरे
तोंड केले तरीही हसरे
कारण पडलो नव्हतो कमी
म्हटलं परत... 'होईन पुन्हा विजेता मी' .

असलो जरी खिलाडी कच्चा
तरी विश्वास होता भरलेला.
एक दिवस हा कच्चा, बनेल मासा तरलेला
म्हटलं परत..... 'होईन पुन्हा विजेता मी'.

पाठ थोपटली स्वतःची
स्पर्धा होती स्वतःशी.
पहिला कोण.. दूसरा कोण..
होईन असलाच विजेता मी .

कारल्याचे कडू गिळत नाही कोणाला
सारखेच गोड मिळत नाही कोणाला.
पुढच्या वेळेला पडणार नाही कमी
'हा..! होईन पुन्हा विजेता मी'.

- अक्षय स.कांबळे
(द्वितीय वर्ष कला)

आभास

कललेला होता चंद्र
पौर्णिमेच्या वेळी
तरीही ती रात्र
होती जणू काळी..

आसमंतात राहता
मोजल्या चांदण्या
सप्तंगात नहाल्या
त्या होत्या वेगळ्या..

रात्रीचे चांदणे
करते लुकलुक
मनातला अंधार
वाटते जरा दुःख..

केल्या सगळ्या गोष्टी
नव्हता तो श्वास
जणू फुलले जीवन माझे
तो फक्त आभास आणि आभास !

-जतिन कविचंद झोडापे
(द्वितीय वर्ष कला)

काव्यचित्रे

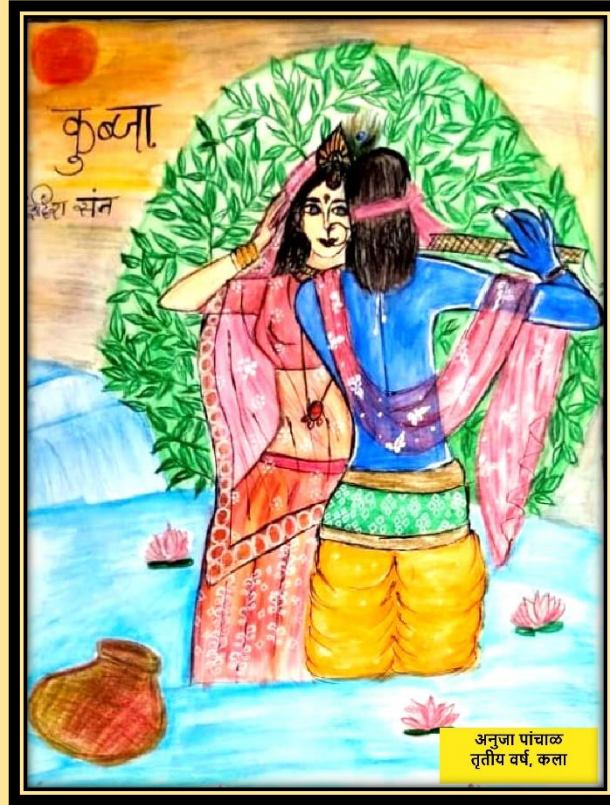

कुब्जा

अजून नाही जागी राधा
अजून नाही जागे गोकुळ
अशा अवेळी पैलतीरावर
आज घुमे का पावा मंजुळ
मावळतीवर चंद्र केशरी
पहाटवारा भवती भनभन

अर्ध्या पाण्यामध्ये उभी ती
तिथेच टाकून अपुले तनमन
विश्वच अवघे ओठ लावून
कुब्जा प्याली तो मुरलीरव
डोळ्यामधुनी थेंब सुखाचे...
हे माझ्यास्तव.... हे माझ्यास्तव...

- श्रीमती इंदिरा संत

श्रावण मासी

श्रावण मासी हर्ष मानसी हिरवळ दाटे चोहीकडे
क्षणात येते सरसर शिरवे क्षणात फिरुनी उन पडे

वरती बघता इंद्रधनुचा गोफ दुहेरी विणलासे
मंगल तोरण काय बांधले नभोमंडपी कुणी भासे

झालासा सूर्यास्त वाटतो सांज अहाहा तो उघडे
तरू शिखरांवर, उंच घरांवर पिवळे पिवळे उन पडे

उठती वरती जलदांवरती अनंत संध्या राग पहा
पूर्ण नभांवर होय रेखिले सुंदरतेचे रूप महा

बलाक माला उडता भासे कल्प सुमनची मालाची ते
उतरुनि येती अवनीवरती ग्राहगोलाची कि एकमते

सुंदर परडी घेऊनि हाती पुरोपकंठी शुध्दमती
सुंदर बाला त्या फुल माला रम्य फुले पत्री खुडती

सुवर्ण चंपक फुलाला विपिनी रम्य केवडा दरवळला
पारिजातहि बघता भामारोष मनीचा मावळला

फडफड करून थकले अपुले पंख पाखरे सवरती
सुंदर हरणी हिरव्या कुरणी निजबाळांसह बागडती

खिल्लारे हि चरती राणी गोपही गाणी गात फिरे
मंजुळ पाव गात त्याचा श्रावण महिमा एक सुरे

देव दर्शन निघती ललना हर्ष माइ ना हृदयात
वदनी त्यांच्या वाचून घ्यावे श्रावण महिन्याचे गीत

— बालकवी

स्पंदन वर्ष 2020-21

साहित्यातून व्यक्तीत्वविकासाकडे